

Összeállító: PAPP ILONA

Összeállítás ideje: 1982.

TART.: EGY PARASZTI ÉLETRAJZ

55 lap

Földrajzi mutató:

Szakmutató: XVII.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

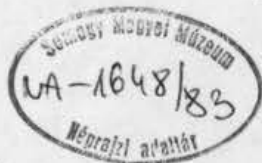
LELTÁRKOMÁS

ATUEVETUE AZ NA-28/83 -as TÉTELE ALÓL.

NAGYMAMÁM ÉLETE

/Egy paraszti életrajz/

P A P P I L O N A
tamló -
munkája.

Köszönettel tartozom Gál tanár urnak, amiért
erőt, bátoritást, és nagyon sok segítséget nyuj-
tott munkámhoz.

Köszönöm nagymamémnak, hogy ennyi érdekeset me-
sélte életéről, és soha nem mondta, hogy nincs
kedve, vagy nem akar erről mesélni.

Remélem, ezzel a kis életrajzzal is sikerült va-
lamit gyarapítanom népünk egyik legértékesebb
kincsén a néprajzon.

Első beszélgetés: arról, hogy hogyan férjhez
az édesanyja és milyen volt a gyermekkorá....

Az én nagyszüleimnek otthon öt hód főggyük vót.
Abbul jól még lehetett éni, mert csak két gyerekük vót
nekijük. Az öggyik férfi vót, a másik, a lány, az vót
az én édesanyám. A férfigyerék Baján vót katona, asztánn
ott még is nősít, övett ögy magáhol való lánt. Kötődéjjük
vót, de nem vótak gazdagabbak, mind a szülők otthon.

Édesanyám 16 éves vót, amikor vót egy kérőjje, de
nem teccett neki egy csöppöt se. Öregapánnak anná inkább,
asztánn így ee is mentek hozzájuk a háztájit megnézni,
mer akkor az vót a szokás. Jó nagy háza vót a kérőnek,
édesanyámékhól hasonlítva, ez asztánn ee is döntötte,
hogy hozzá köll menni a kérőhól. Aszonta, öregapám:

- Ee kő ide menné a lányom, palotába a gunyhóbul,
ee kő menned!

Az vót a szokás, hogy ilyenkor attak gyegypénzt, hogy
abbul egésziocesék ki a lánynak a staférunggyát. Asztánn
valaki miné több gyegypénzt adott, anná jobban fokták.
Szegény édesanyám ne séte, hogy hijába monta ő akárkinék,
hogy inkább visszaaggya a gyegypénzt, csak ne köjjön ki
tuggya milyen emberhól hozzámenni neki. Mer ő addigra
ná tutta, hogy részeges a kérőjje. De öregapám aszonta:

-Eement az eszed, ennyi gyegypénzt adott, te meg ah-
helett, hogy örüné neki, vissza akarod ami?!

Közbegyűtt még az is, hogy megdőglött a csikó, amive dógozni szoktak, ujjat köllött helette venni, így asztánn a gyegypénzt nem tutták visszaanni.

Édesanyám nagyon bánatos vót, eebujt a kazal mögé asztánn ott sirdogát, hogy mér a szülő dönti ee asztat, hogy kihöl köll hozzámenni.

De minden hijába vót, mer akkor má megbeszéték, hogy mikor lessz a lakodalom, meg hogy édesanyámat Szóládrul Endrédre viszik menyecskének.

Itt asztánn má sokkal szegényebbek lettek, mer édesapám nagyon szeretett inni. Vót olyan, hogy evitte a fás Zamárdiba elanni, asztánn az árából semmit se hozott haza.

De asztánn gyűttek sorba a gyerekek. Kilenc született, de csak hatann marattunk ebbül életbe. Igaz, így is ölögen vótunk. Így is köllött anyáméknak a tarón arasztást foganni, hogy ee tuggyanak bennünket tartani.

Mikor reggee koránn eementek dógozni, má meg vót főzve az ebéd, kimerték a tányérba, hogy majd débe együk meg. De mink má olyan éhessek vótunk, hogy alig vártuk, hogy emennyenek, má megettünk mindent. De asztánn défelé má meginn megéheztünk, Eccer asztánn a legidősebb közülünk, a Tera, assongya:

- Főzök én majd tejvedarát, asztánn nem éhezünk, ne busujjatok!

Főzött is egy akkora lábossal, hogy nem tuttuk megenni.

Maratt az ajjába egy kicsi. Vót apánnak a palláson egy rossz katonaládájja, abba tettük bele. El is felejtkezünk asztánn róla, de édesanyám eccer megtalálta.

Szoktunk mink is veszekedni, főleg a Tera meg én, mer mi vótunk a legidősebbek. Eccer leszalatt elülem a pincébe, a sztánn meszellóvel kergetett föl, amikor utánna mentem.

Mikor asztánn a szüle nem tudott máógozni menni, mindig az főzött, asztánn ilyenkor nekünk köllött vinni az ebédet édesanyámék után a taróra.

Ilyenkor sokann szoktak menni, mer mindenki vitte a családnak az ételt. Mikor közelettünk a taróhol, mindig lemarattunk, asztánn kiették a lábosbul a husnak a javát. Mer otthun nekünk csak a lába, meg a szárnya gyutott, nem ám comb!

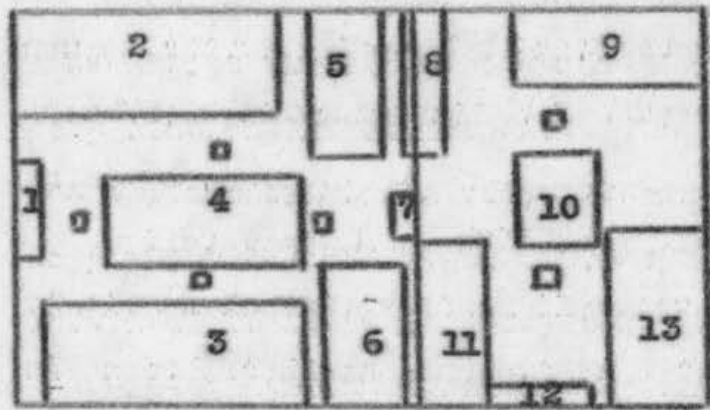
Édesanyám asztánn eccer monta a szülének, hogy ez nem ölég két embernek, amit küd ebédre. A szüle meg rágyütt, hogy mi ehessük meg, mer iszen ő mindig odaraktya a javát a csibének. Szót az asszonyoknak, hogy figyejjenek meg bennünket, de nem sikerüt nekik, mer mi mindig lemarattunk.

A szobába minálunk vót két szekrény, egy asztal négy székkal, egy supedli, meg két ágy. A supedli az ulyanos valami vót, mind mostann a kempingágy. Asztánn vót még egy rakottépórhelt is, azon főztek, meg avva fütöttünk.

A konyhába vót egy telászli, egy tulipányos láda,

asztal széssel, meg egy ágy. Gondolhatod, hogy ilyen kis helyen, milyen szűkben alutunk.

5 x 4

3 x 3

1. ablak
2. ágy
3. ágy
4. asztal, székekkel
5. szekrény
6. szekrény
7. ajtó
8. rakott spórhelt
9. tulipányos láda
10. asztal, székekkel
11. ágy
12. ajtó
13. telászli

Asztánn mikor anyi idős lettem, beattak az iskolába. Könnyen tanutam, csak az írás, az nagyom csinyánn ment akkor is. Nagyom szerettem versüni. Mikor gyütt a püspök megnézni az iskolát, akkor is velem tanítottak verset. Háromszor eemonták előttem, asztánn má tuttam is. Beszoktunk jární hittanra is, amikor még muszály vót. Az iskolába is tanították meg külön is.

Mikor vége vót az iskolának, mindig kimentünk a nagy rétre kibákkal, ki meg annékünn, asztánn beszélgettünk, én meg nagyom sokszor mesétem nekik. El is körösztütek asztánn meséllő Bözsinek. Vót egy mese, a "Se karfájja, se deszkájja.." aszt szerette minden gyerek a legjobban.

Hol vót, hol nem vót, vót eccer egy szegény ember, annak vót három fija. Nagy szegénységbe édegétek, eccer asztánn aszonta a legidősebb gyerek:

- Édesapám, édesanyám, eemennék én szerencsét próbáni! Édesannya összekapart ekkis lisztet a láda ajjából, asztánn süttött neki hamubasótt pogácsát, asztánn uttyára bocsátotta a fiját.

Ment, mendegét a legény, eccer csak elért egy faluhol, ott asztánn bement mingyá az eeső házhol. Megörüt neki a gazda, mondvánn, hogy éppen ilyen legényt keres. Aszonta neki:

- jól van fijam, énnálem ittmaradhacc, három nap egy esztendő, ha jól végzed kötelességedet, kapsz egy tarisznya aranyat!

Ejj, nagyon megörült a legény a szerencsének, hogy ilyen kevés idő alatt ilyen sok pénzt keres. Boldogann ment lefekünni.

Reggeli asztám odaát a gazda elé, hogy mongya meg, mi lesz a dóga.

- Itt vannak ezek a báránycák fiam, ezekre kell vigyáznod. Itt van egy tarisznya, meg egy üveg. Ebbe hozzá nekem abból, amit ezek a báránycák esznek, meg amit isznak.

Elindult a legény nagy örömmel, hogy nem lesz nehéz dóga. Kértek egy hatalmas nagy rétre. Gondolta a legény, hogy ezen asztám elegehetnek a báránycák. A rét közepin azomba vót egy folyó, azon a folyón vót egy híd. De ennek a hídnek nem vót se karfájja, se deszkájja, csak egy hosszú gerendájja. Látta a legény, hogy a báránycák átmennék rajta, de nem törődött velük. Mikor odadörgölősködött hozzá egy kisbárány, hogy átvigye, jól ódalba rugta, asztám lefekünni a fűbe.

Mikor má közelgett az este, tötött az üvegbe vizet, a tarisznyába meg tépett egy kis fűjet, és örömmel indult haza. De a gazda aszonta neki:

- Ejj, fiam, ezek a báránycák bizony nem ilyen fűjet esznek, nem ilyen vizet isznak.

De másnap is, meg harmadnap is így járt a legény, asztám szégyenszemre üres tarisznyával ment haza. De alig ért haza, aszonta a középső testvérgye:

- Édesapám, édesanyám, emennek én is szerencsét próbálni. Sissenek nekem is hamubasított pogácsát utravalónak!

Ugy is lett, ahogy ann mondta. Másnap korán reggel utra-
ket a szegény ember középső fia is.

Ez is betévelt ahol a házhoz, hun a testvérgye is vót,
örömmel fogatta a gazda, mondván neki:

- Maraggy itt énmálam, csak három nyulfarknyi nap
egy esztendő, s ha jól végzed kötelességedet, kapsz
egy tarisznya aranyat!

Ki is ment a legény másnap a báránnyakkal a rétre, el is
értek ahol a folyóhoz, aminek a közepinn vót a híd, ami-
nek nem vót, se karfájja, se deszkájja, csak egy hosszú,
hosszi gerendájja. De ennek a legénynek is hijába oda a
báránnyka a lábához, nem vót kedve átmenni, inkább alutt
sötétedésig.

Este asztánn tépett ekkis fűjet, meg merített a folyóbul
egy kis vizet, asztán boldogann ment haza. De amikor meg-
mutatta, hogy mit hozott, a gazda megcsóváta a fejét, asz-
tánn aszonta:

- Ejj fíjam, ezek a báránnykák nem ilyen vizet isznak,
nem ilyen fűjet esznek!

Másnap mikor kiment a legény a báránnyakkal, az ő ivóvizi-
bul hozott haza, meg szép selymes fűjet tépett hozzájja, de
minden hijába, mer a gazda nem vót most se megölégedve.

Mivel harmadnap is így járt, üres tarisznyával, nagy

szégyenkezve ballagott haza. Nagyon röstete a dögöt, de má ily alakut, nem tudott mit tenni. De akkorra a legkisebb gyerek is kedvet kapott, hogy szerencsét próbájjon, de aszonta neki az édesanyja, hogy ő még fiatal ahol. De addig-addig könyörgött, mig beleegyeztek.

Pogácsával a tarisznyájába, má kora hajnalba elindult a középső utánn immár a kisebbik gyerek szerencsét próbáni. Ez a legényke má igenousen ahol a házhol ment, ahun testvérgyeji szógátak. Ennek is aszonta a gazda:

- No fijem, énnálem ittmaradhacc. Három rövidke nap tess ki ittemegy esztendőt, s ha jól végzed mindig kötelességedet, kapsz egy nagy tarisznya aranyat!

Másnap reggee ki is ment a legényke a rétre, el is ért egy nagy folyóhol, asztánn csodákozva látta, hogy ezenn a folyónn olyan hid van, aminek nincsen se karfájja, se deszkájja, csak egy hosszú, hosszú gerendája. Odabujt hozzá egy kisbárány, de ez a legény nem vót rest, rögtönn a hátára ült, és áttmentek a tusó partra. Mentek, mendagéltek, eccer csak elértek egy kápolnáhol, a báránykák meg elindultak fölfelé a lépcsónn. Hát a mi legényünknek még a szájjá itt jobbann tátva marétt, mind amikor a jó nagy folyónn a hidat meglátta. Láttatok csudát? A báránykák, ahogyan mentek fölfelé a lépcsónn, sorba mind angyalokká változtak. Benn a kápolnába bort ittak, kenyeret ettek. A legénynek rögtönn eszibe gyutott, hogy ee ké nekijje tenni ebbül az ételbül, meg az italbul, hogy ee

tuggya meséni a gazdának, hogy hogyan jártak. De csodákosik majd, ha megtuggya, gonduta a Regény.

Asztánn amikor este hazaindútek, az angyalok bizony mind visszaváltoosztak báránycákká. Mikor hazaértek, megkérdeszte a gazda:

- No, fijam, mutasd, mit hoztál?

- Jaj, gazduram, ezek a báránycák nem közönséges báránycák, hanem valóságos angyalok!

Negyonn örút a gazda, hogy végre emberire talát. Így történt a dolog másnap, meg harmadnap is. A gazda szivessen ottfokta vóna a legényt még egy évre, de az sietetett haza az édesanyjáhol. Jól megtötötték a tarisznyáját arannyal, édesanyja nagy örömhre, asztánn elindú haza.

Ejj, vót is nagy öröm amikor hazaért, mha többet nem vót semmi gongyuk bajjuk, csak a két testvér vót irigy az öccsire.

Hát ez vót az a mese!

Harmadik beszélgetés arról, hogy a szegény
gyerek csak négy osztályt járhat, mert utána
szolgálni megy....

Mikor asztánn tiz éves esmetem, abba köllött han-
nom az iskolát, mer köllött a pénzt keresni, asztánn ee
köllött menni szógáni. Nagyon szeretett a tanítottóm, asz-
tánn eevitt az anyyáhol Kilitire. Póstamesterne vót az
annya, nem vót sok dógom nála, mer csak egyedül ét. Ré-
palevelest köllött szennem a szibáknak, meg köllött sze-
eni, meg etetni őket.

Bementem eecer létánija utánn egy öregemberhöl, mer
meg vót beszéve, hogy szehetek. Odaértem a pincéhöl, az
öregember meg benn üdögét a permeteshordóba, furdött. Én
meg annyira esszégýitem magamat, hogy hazamentem répal-
vél nélkül.

A szomszédba is vót egy szógállólány, asztánn má-
nap avval küttek ee a nagy répatáblába. Akkor meg anyyi-
ra eekedett esni az eső, dörgött-villámlott, hogy az
borzalom! Nagyon fétünk, asztánn az a lány azt mondta:

- Hasajjunk le, mer agyoncsap bennünket!

Lehasatunk a répába, asztánn én annyira sirtam, hogy mér
kő énnem má ilyen koránn dógozni, asztánn most agyon-
csap a villám. Augusztus közepijig azért nagy nehezenn ki-
birtam, akkor asztánn hazamentem.

Aszonta óds sanyám:

- jóvan lányom, itthun lehecc egy pár napig, asztánn tejis eeméssz a negytaróra aratni, mer igy nem tullak eetartani!

Mikor a negytaróra mentek a lányok, mindenik kapott két ujj füstöruhát, két kendőt, két előruhát, meg egy pár ujj szandát. Ilyenkor mindenki egyformán kapott, itt senki nem mutatta a szegénységét. Ulyan picci lány vótam még, hogy nem tuttam rendessen gerebgyéni. Asztán rágyöttem, ha megfordítottam, akkor jobban tudok szalan- ni a többi után. Akkor is vótak olyan emberek, akik szó- tak a gazdának, hogy jobban figyejjen rám. Az meg asszonta nekijük, hogy majd szóll, de nem tudott, mer mikor gyütt arra, én mindig rendessen gerebgyétem. Amit dógoztunk a tarón, buzába füzették ki. Lejárt a doligidó itt, megim hazamentem, de alig vótam otthun egy hónapig, megim asszonta édesanyám:

- Be kő menne d lányom valamerre, mer megim fotytánn van a kenyér!

Akkor eementem Zamárdiba dógozni. 13 pengőt füzettek, de öllég sokat köllött érte dógozni. Eccer mikor takarítottam, ippen gyütt édesapám. Szépcipó vót a lábomon, asztánn asszonta:

- Minek jársz cipőbe, te, majd téleln nem lessz, asztánn cipákusz érte?!

De az asszonyom megvéddett, mer asszonta neki:

- Majd keres pénzt, asztánn majd vesz belüle télre is!

Mér olyan vót, hogy mindig segített énnékem ruhát változtatni, mér mindig a legszebbet akarta. De gyütt a tél, visszamentek Pestre, oda meg nem mentem ee én.

Ugyanott Zamárdiba esementem egy helre, ott meg azért nem szerettem lenni, mér vót egy öregember, aki mindig aszonta:

- Te lány, te olyan vagy, mintha éns!

El is akartam innen menni, mér nagyon utátam aszt az öregembert, de az asszonyom az nagyon jó vót, aszonta mindig:

- Ne törőgy vele Búcsi, én meg vagyok veled ülőgedve!

Este amikor senki se látta, mindig sírtam, hogy mér mongya nekem ez az öregember aszt, hogy olyan vagyok, mint aki áll. Hát iszen éllek én, mindent csévégzek, amit mondanak, hát mi a bajja velem?!

De karácsony táján az asszony ement valahová, asztám nekem köllött vóna az öregnek főzni. Akkor asztám má otthagytam őket.

Akkor eszegőttem Kaposvárra, nagyon emlékezetes ez nekem, mér akkor nagyon nagy tél vót, meg nagyon nagy hó. Igaz, hogy itt má 16 pengőt kaptam, de többet is köllött érte dógozni. Magánház vót, asztám két uccát is köllött mindig söpörni. De nem vót ám télikabátom, meg kesztyűm. Csak egy belinerkendő vót ránterítve. Sokszor annyira fázott a kezem, hogy sírtam. Akkor csak vigasz-

taatak:

- Söpörgy csak Bözsikém, majd hónap lesz kesztyű,
meg kabát, söpörgy csak!

Persze kesztyű, meg kabát nem lett, de akkor má rak-
tam a takarédba a pénzemet. Mindig ígérte az asszony,
hogy majd együtt velem vásárolni. Má előre kinéztük a ta-
karékba, hogy mit is veszünk.

Tavasz felé asztánn írt édesanyám, hogy hazagyühe-
tek. Ementünk vásárolni előbb, úgy, hogy szépenn fő vótam
ötözve, amikor hazamentem.

A pénzemenek fele benmaradt a takarédba. De nem so-
kára vót ott, mer az egyik testvérem a Pista áldozott,
asztánn annak köllött ruhát venni. Ugy vót, hogy majd
megaggyák, de hun ezér, hun azér nem tutták meganni, de
mindeggy gondutam. Kihuztam otthun aratásig. Akkor meginn
ementem én is a taróra, de nem ketten, hanem mosná hármann
mentünk aratni.

Én kötelet szerettem legjobban csinálni, sokszor mon-
ták is, hogy inkább dógoznak helettem, csak én meg csináj-
jak kötelet. Bedógozgattunk itt is. Amyi buzát vittünk
haza, hogy gondutam, egész téleonn otthun maradhatok. Eccc
asztánn meginn assonta édesanyám:

- Te Bözsi, ee kőne menned valami helet keresni, mer
nem lesz ölég a buza, ha te is itthun maracc!

Ementem mosná fő Pestre, kerestem ott egy helet. Egmér-
nőkhő keritem, vót nyóc gyereke, megvót velük a dolog, de

itt má 30 pengőt kerestem. Hét szobát kellett minden-
nap kitakarítani, meg mosni, vasalni a gyerekekre. Mind
megvót velem ölégedve, csak egy gyerek nem, mer az min-
dent visszahozott.

- Bözsi kérem fényeslőcse ki még eszt a cipőt, nem
elég fényes!

- Bözsi kérem, vasajja meg még ezt az inget, még
nem egészen jó!

Nagyon mérges szoktam lenni, mer má jobbann nem tuttam
megcsinálni. Aszonta akkor a legkisebbik gyerek:

- Vigye be neki, mielőtt indulna, akkor majd jó
lesz neki!

Igaza is lett, akkor mindig jó vót neki.

Sokszor ee szoktak menni házizsurra másik urakhol,
engem akkor egyedül hattak otthun. Eecce csöngetett va-
laki, kinészttem az ablakon, hát egy ronda szakállas
férfi vót. Mindenáronn be akart gyünni, de aszontem neki,
hogy a mérnök ur aluszik, én meg nem kettem föl. Alig
akart eemenni, de mikor eement én akkor is nagyon fé-
tem. Azután asztánn mindig eevittek magukkal, ha men-
tek valahová. Rendes asszonyom vót, mer amikor minálunk
vót házizsur, nekem mindig ott kellett ennem, ahun ők
ettek.

Itt sok pénzt kerestem, vettem rajta télikabátot,
sok szép ruhát, meg mindent ami kellett, azután meg bu-
torra gyűjtöttem. De meginn irt édesanyám, hogy gyűhetek
haza.

Negyedik beszélgetés: arról, hogy hogyan is
végződött az első szerelem

Mosná nagyobbacska lány vótam, masináni mentem a
nyár véginn. Akkor vót az eeső udvarlóm.

Vasárnap leventék szoktak fővonuri a bót előtt.
En meg mentem a bótba, mer vasárnap reggee is nyitva
vót a bót, nem árutak mindent: szappanyt, bokszt, meg
kockacukrot. Akkor teccettem meg neki, meg ő is érnekem.
Elis udvarugatott nekem talánn még fél évig is, amikor
eehatárosztuk, hogy mi összeházasodunk. De anyám halla-
ni se akart róla, mer valahuman távolrul rokonok vó-
tunk, vagy mi a fene. Csínát nekem emlékke egy szép ka-
zettát, asztalos vót. Nagyonn megértettük egymást, bisz-
tos jó házasság lett vóna belüle. Azér egy darabig csak
gyütt, meg eehitt a bálba táncuni, de asztán csak nem
akarták engenni, asztánn abbamaratt. Nagyonn megviset
mind a kettónket, mer szerettük egymást. Utánna sokáig
nem is néztem senkire, nem érdeküt, hogy csinos vagy nem.

Elis mentem Slófokra szógáni. Itt legtöbbet fősnöm
köllött, de nem szerettem ott lenni, mer az asszony fi-
ja külföldre diszidát, asztánn mindig nagyonn ideges vót.
Bizony sokat rámkijabát, asztánn ilyenkor mindig sirtam,
hogy nem ölég a bajjom, még ez is mindig szid.

Ennek az asszonyonnak az ura, valahun a tusó partonn
dógozott, asztánn minden vasárnap este két nagy bóröndöt
köllött kivimem az állomásra. Eszt meg szegyütem, mer

bizony lehuzott az a két nagy bőrönd, asztánn a le-
gények mindig utánram szótak, hogy:

- Kislány, ne segícsünk?

Ilyenkor asztánn megiramottam, ahogyan csak tuttam,
iszenn nem kő énnekem segitteni, gondutam.

Minden hétenn hazajárt az ur, de minden hétre két nagy
bőrönd ruhát vitt ee, mer valami nérnök vót, vagy mi,
ná nem emlékszek rájja.

Utánna cementem meginn Pestre szógáni. Az asszony-
nak, akiné szógátam, vót egy testvérgye, aki a Rókus
Kórházba vót gyógyszerész. Minden harmadik ójjel vót
ügyeletes, asztánn ilyenkor ki köllött mennem, hogy
ott alugyak, mer fét egyedül. Este villanyossal szoktam
menni. Eccer asztánn efelejtettem, hogy mi annak az ut-
cának a neve, aminn köröszül köll mennem. Egy rendőr
odagyütt hozzám, asztán megkérdeszte:

- Kislány, hová megy?

Mondtam neki, hogy tudom én aszt, hogy mellik villanyos-
ra köll fölündm, csak aszt felejtettem ee, hogy mi annak
az uccának a neve, aminn köröszül köll mennem, ha le-
szállok.

- Hát valamirül nem gyut eszedbe?

- Valami olyan neve van, ahogyan a részeg embereket
szokták hini!

- A "Züllői" ut?

- Az hát!

Fölkütem a villanyóra, asztánn a kalauz meginn megkérdeszte, hogy hova megyek.

- Ahová akarok, mi köze hozzá? - mondtam. Nem is tudtam volna má meginn megmondani neki, hogy mi az ucca neve, mer má meginn efelejtettem. Nagy bajj nem vót, mer megláttam az uccát, asztánn megismertem, hogy ez az. Le is szátam ottam, ahun megláttam a két nagyháztömböt. Jó későnn értem oda, kapuzénzt is köllött füzetnem, de tíz fillért kibirtam.

Reggee asztánn fő köllött jó koránn kenem, mer öt órákor má indutam vissza, mer a fíjait a nagyóságának iskolába köllött kézzittenem, mer az még alutt. Nem mertem először az asszonyrak eemeséni, hogy hogyann jártam, csak eccer, talánn egy hét mulva, mikor annak is meg nekem is olyan jó kedvünk vót, hogy csak neveltünk rajta.

Az asszonyom kinézett nekem egy udvarlót. Szűcs vót, az aptya meg szabó, asztánn szokta odahozni a nadrágokat, meg a ruhákat. Én meg nemigen szoktam szóbaáni senkivee, mer otthun meghatták, hogy szóba ne ájjak senkivee, mer ha csinos, akkor is lehet betörő.

Szóval ölég az hozzá, hogy nekem nem teccett. Talánn ezór, mer mindig ugy kössönt nekem, hogy "Kezítcsókolom". Asztánn én csak eccerü szógálló vótam, mindig ugy éreztem, hogy gonyulódik velem.

Eccer eementünk a barátnómmel a Gelérthegyre sétáni, asztánn láttuk, hogy ott van a Feri. Igyekesztünk eekerüni,

de amikor gyüttünk le csak összehajkosztunk. Vót ott egy virágáros, asztánn attul vett nekem három szál szép piros rózsát. Ahogyann megfoktam, mingyá megbökte a kezemet, asztánn azt talátem mondani:

- Hajja, de bökös rózsájja van!

A virágáros meg aszonta:

- Nincsen rózsza tövis néküm, nincs szerelem bánat néküm!

Mi meg annyira összenevettünk, hogy szegény Feri eszégyíte magát, asztánn esment.

Nyáron asztánn legyüttünk Zamárdiba, mer az asszonyoméknak vót itt egy villájjuk. Egyik nap gyün be az asszony, asztánn assongya:

- Bösz, ötözz föl, esinossen, vedd föl a legszebbik ruhádat, aszt a kéket a fehér gallérral!

- Minek ötözzek föl annyira?

- Ne töröggj vele, csak ötözz gyorsann!

Hát én szépen fölötösztem, eccer csak gyün be a naccsága a Ferivel. Montá, hogy ee kőne vele menni sétáni, mutassam meg neki a strandot, meg mindent, mer énhozzám gyütt. Ha teccet, ha nem, ee köllött vele mennem, ha má a naccsága is rámparancsot.

Végigsétátunk Zamárdinn, esbeszégettünk, de csak nem akart tecceni, mer mindig annyira kedveskedett, asztánn valahogyann sose szerettem az ilyen férfijakat.

Na másnap asztánn má megállítottak az uccán, hogy lát-

ták, milyen csinos vőlegényem van. Én meg nem győztem mondogatni, hogy vőlegényem ám a fenének, de éremekem nem.

Asztánn még sokszor írt, de én nem válaszutam neki, mer csunyan tudtam imi, asztánn szép lassan cemarattunk.

Ötödik beszélgetés: arról, hogy egyszer majdrem agyonlőtték.....

Most is mind eddig a nyár végére meginn hazakerültem. Ementem aratni a többijekkel, kerestem annyi buzát, hogy a télre is itthon maradhattam. Segédkeztem édesanyáméknak a dologba. De gyűtt a barátnóm, hogy Zamárdiba meghaát a péknek a felesége, oda köllene cemenem. Monta azt is, hogy szakácsné köllene neki. Én meg aszontam, hogy főzni ugyann tudok, de nem vagyok szakácsné. Nem nagyonn akartam cemenri, de addig-addig beszét, mig bele nem egyeztem, hogy cemegek. Jól tudtam én főzni, iszenn az eddigi helekenn megtanutam, de valahogyan mégis fétem tüle.

Ementem hát mégis a pékhöl főzni. Nem mondom: jó vót, mer én nagyonn szerettem a kiflit, asztánn azt meg ehettem itt ölüget, de azért nem vótam vele cecragattatva. Még az üzletbe is szoktam kiszógári, ha senki nem vót benn.

Először nehezem szoktam meg, hogy ilyen sokat kell főzöm, de lassan csak belegyűttem.

Vót itt is egy legény, aki udvarolni akart nekem. De ez se teccet, mer olyan nagyképi vót, hogy az má borzasztó. Mikor én vótam benn az izletbe mindig be szokott gyűnni két deka élesztőjér, vagy egy kiflijér. Eocer asztánn megmontam neki, hogy hijába legyeskedik énkörülöttem, mer nekem nem teccik, de soha nem is teccett. Másnap reggee asztánn gyűtt meginn, rámfogott egy revoldert, asztánn aszt kérdezte:

- Szeret, vagy egyonlívöm!??

Gondhatod, hogy megijettem, de összeszerttem minden erőmet, asztánn aszontam neki:

- Lújjön egyonn, mer én bizony nem szeretem magát, meg nem is szerettem sohasé!

De asztánn mégse tudott egyonlívni, mer a revolderbe nem vót semmi. Csendőrök vótak a havergyaji, akiknek asztánn eemeséte, hogy hogyann járt volem. Még fegyvert is fogott rám, asztánn mégse szeretem. Másnap reggee asztánn gyűtt egy pappir, hogy 9 órára menyek be a rendőrségre, de én mingyá főfedesztem, hogy mér van ez az egész, asztánn így nem mentem be. Eszembe se vót.

Még a pék is mekkérdeszte:

- Hát Bűzei, mit csinát maga?

- Nem csinátam én semmit, legalábbis nem emlékszek rá! - montam.

- De mégis csak ee kőne menni, nem gondujja?
- Én ugyan nem megyek, nem csinátam iszenn semmi ulyant. Ha akarnak valamit, majd idegyűnnek!

Nem mentem ee, de jobb is vót így, mer legalább többet nem háborgatott!

Hetedik beszélgetés: arról, hogy milyen népszokások voltak a falujában

A faluba minálunk az vót a szokás, hogy minden télenn eejártunk tollat fosztani. Minden este gyűttek asztánn a legények a harmonikával, fosztás uttánn mindig táncutunk.

Májusfát is minden évbe szoktak állittani. Ugyvót, hogy két-három legény fölállította, másik három meg ee akarta lopni. Minékink köllött asztánn őrizni. A szobaablakból szoktuk nézni, asztánn ha gyűttek akkor fölajtottuk a villanyt, de hogy vót akkor még villany, a lámpát, asztánn akkor eefutottak.

Eszoktunk menni kendernyomóba is. Deszkát tettek a kenderre, asztánn ugy köllött megtiporni. Közbe meg dantunk, hülyéskettünk. Sok házná vót, hogy kendert termetek. Ő szokták pakuni a kocsira, asztánn eevitték a Balatonra megáztatni. Gödörbe köllött tenni, ott ázott. Mikor hazahozták ki köllött tenni száronni. Utánn megörték, akkor lettek a kenderszállók. Asztat megfonyták, fő-

gombolították, asztánn eevitték a takácsból. Az szokott belüle kendőt, lepődőt, szakasztóruhát, meg abroszt szüni. Aki ügyes vót, az utánna apró kis virágokat himzett bele.

Akkor a kukoricét se ugy szettük, mind most, hanem csunástul. Esténként asztánn összegyűttünk, lányok, legények, megfosztottuk, asztánn meg eebeszegettünk közbe. Na meg danutunk, táncutunk is.

Reggee, meg amikor eementünk a templomba csinosan fölötöszünk, asztánn eementünk utánna mingyá táncuni. De ináccságharangsóra mindig haza köllött menni. Utánna asztánn megimn táncutunk, este vót az igazi bál. Ugy vót, ha valakit nem hiták ee eeső vagy második tánc alatt táncuni, az má nyugottann eemehetett haza. Így szoktak kitőni a nagyképi lányokkal, hogy nem hiták ee őket táncuni. Ha vidékrül valaki odakeveredett, mindig meg akarták venni:

- Nem engedgyük a mi lányainkat eevinni, keresetek otthun ! - szokták mondani.

De télleg azelőtt ritka vót, hogy valaki vidékre kerüt férhöl. Igaz, hogy nem is vót divat akkor, hogy ilyen sokfelé jártak. Ha valamit vágáni akartak, akkor reggee koránn eementek gyalog Siófokra, asztánn késsz.

Én mindig szerettem táncuni, megtuttam is. Danuni aszt nem nagyom tuttam, de aszt is szerettem. Minden alkalomra megvót a külön nóta. Telfosztóra az vót, hogy:

Tollfosztóba vótam az este,
Édesanyám aszt is kileste.
Mekkérdeszte tülem izibe,
Kivee beszélgetté az este.
Nem beszélgettem én, senkivee,
Csak a körösztapám unokaöccsivee.
Avval se beszélgettem én sokáig
Éfél utám három órájig.
Avval se beszélgettem én sokáig,
Éfél utám három órájig.

A legényeknek meg az vót a legkedvesebb nótájjuk, hogy:

Sárgarépát nem jó dombra ütetni,
Özvegyasszony lányát nem jó szeretni,
Mer az özvegy maga is legényt szeret,
Asztánn még a kérőre is szemet vet.

Piros óma csutájja,
Sebes a rózsám szájja,
Meg köll annak gyógyulni,
Ha meg akar csókulni.

A lányoknak meg az, hogy:

Haja, haja, kukorica haja.
Beteg a szeretóm édesanyja.
Ne is legyen addig egészsége,
Mig nem leszek a fija felesége.

Még amikor dógosztak a lányok akkor is szoktak danuzi.
Meg a legények is ee szokták danuzi a lányoknak azt,
hogy:

Három bokor saláta, kisangyalom,
Három kislány kapáta, kisangyalom.
Nem köll nékem a saláta, csak az
aki kapáta, kisangyalom.
Nem köll nékem a saláta, csakis
aki kapáta, kisangyalom.

Három bokor ribizli, kisangyalom,
Három kislány kötözi, kisangyalom,
Nem köll nékem a ribizli, csak az
aki kötözi, kisangyalom.
Nem köll nékem a ribizli, csakis
aki kötözi, kisangyalom.

Én még azt a nótát is szerettem:

Rózsa, rózsza, labdarózsa levele,
Csak egy legényt neveltek a kedvemre.
Azt is azért nevelték a kedvemre,
Kék a szeme, göndör haja fekete.
Csillag, csillag, páros csillag az égenn,
Az én babám, szénát kaszáll a rétenn,
Olyan szépen penge, penge, pengeti a kaszájját,
Odavárgya kökényszemű babájját.

Rózsa, rózsá labdarózsa, a rétem,
Láttad-e az én rózsámat a télenn?
Nem láttam én a rózsádat a télenn,
Megnőgsit az má Balatonendrédenn!

Tollfosztóba vótam az este,
Édesanyám azt is kileste,
Mekkérdeszte tőlem izibe,
Kivee beszélgetté az este.
Nem beszélgettem én, senkivee,
Csak a körösztapém unokaöccsivee,
Avval se beszélgettem én sokájig
Éfél után három órájig.

Sok olyan falusi ünnepségtípus is szokott minálunk lenni. Mikor levégték a dísznót, akkor még nem vót gáz, asztánn szómával szoktuk megörkíteni. A szómát meg egy bottal piszkátuk meg. Mikor má jó kormos vót a botnak a vége, akkor eedugtuk Lucára.

Ilyenkor szoktak gyünni a nyársdugók is. Ezek alárcsá ötsztek, asztánn monták:

- Aggyon isten gazduram, aggyon minekünk is ekkis dísznóségot!

Ilyenkor szoktak ami nekijjúk ekkis pecsenyét, vagy valamit, mer ha nem attak, akkor loptak.

December elsejinn asztánn eekeszték a legények a Luca székit csináni. Ez 13-án készüt el, addig minden nap vertek bele egy szeget. Luca naponn asztánn vót sok babona. Luca napkor nem lehetett varni, mer akkor bevarták a tikok valagát. Meg az is vót, hogyha asszony akart reggee gyünni, akkor inkább bezárkóttak, nehogy eevigye a szerencséjjüket. Meg ilyenkor asztánn nem attak ki semmit, mer akkor mindig sok lessz a kiadás, aszt tartották.

Na asztánn amikor eegyütt az este, akkor gyüttek a gyerekek Lucát köszönteni.

- Szabad-e Lucát köszönteni?

Ha asszonták, hogy szabad, akkor rákesztek a nótára:

Luca fekszik ágyába,

Két őrzőangyalával.

Gyere Luca, kejjünk föl,

Menyországot nyerjük el!

Kitty-kotty, majd hajnal lesz,

Majd megvirrad!

Keetek lányának, akkora csöcse legyen,

mind a régi dori korsó!

Keetek disznajának olyan vastag szalonnája

legyen, mind a régi mestergerenda!

De hiába monták, mer aznap nem vót szabad semmit ki-
anni, a babona szerint, így asztánn nem kaptak semmit.
De mágnap, ha visszagyüttek, kaptak érte pár fillért,
vagy eszt-aszt.

Na asztánn amikor eegyütt a karácsony, akkor is
vót ám sok babonaság!

Karácsonykor nem vót szabad vizesruhának lenni,
mer aszonták, hogy akkor fázik a kis Jézuska.

Az asztal alá meg mindenféle takarmányt köllött
tenni, má úgy, hogy mindegyikből egy kicsit, hogy
jóevők legyenek az állatok.

Este asztánn szoktunk díjával jáccani, úgy, hogy
"Páros-e, vagy páratlan?" Ugy jáccottuk, hogy a kezi-
be vett valaki egy-két szem díjót, asztánn megkér-
deszte:

- Páros-e, vagy páratlan?

Ha megtaláltuk, akkor kaptunk érte díjót. Ezt még egész nagyok is jáccották.

Ilyenkor szoktak gyümmi a pásztorok, asztánn kürtütek, meg kijabáták, hogy:

- Innen, turul, turul, innen!

Hozta mindig az üveget, hogy aggyanak bele valamit, csak ne vizet. Ilyenkor gyütt a csordás is, az meg durrogatott a nagy ostorgyával.

A karácsonya alatt asztánn egészen az éjféli miséjig énekítünk templomi énekeket.

Éfél előtt asztánn mindenki esment a misére, csak asztánn lehetett lefekünni.

Betlehemesek is szoktak gyümmi. Én csak azt tudom jobban, hogy milyen vót, ha a lányok csináták. Vót náluk egy kiség, abba egy hajsbaba, akit a Jéruskának montak. Templomi énekeket énekütek, asztánn egy pár fillért kaptak érte.

Ujjévkor sose lehetett tikot vág ni, mer aszonták, hogy a tik kikapargya a szerencsét. Káosztát főztek, dísznö orgyával, mer az kitarta a szerencsét, hogy keregni se köll.

De leginkább babot, vagy lencsét főztek, mer aszonták, akkor szaporodik a pénzük.

Aselőtt a lányok farsang előtt, vagy farsangkor

szoktak férhőlmenni. Azér szokták a lányok mondani farsang előtt, hogy:

- Sicc macska, mer áttugorlak!

Farsang után meg azt, hogy:

- Sicc macska, mer elesek benned!

Ez azt jelentette, hogy farsang előtt, amikor még vót esélük a férhölmenésre, akkor fűrgék vótak, de amikor ez nem sikerüt, asztánn vénlányok marattak, akkor má el akartak esni a macskába is.

Sok csufot csináltak ilyenkor a vénlányokkal. Mindeniknek a kilingsire kötöttek egy fatuskót, úgy monták, hogy meghuzatták vele. Meg az egész udvarát behintették polyvával.

A husvéti előkészületek a babonába is megkeszdöttek má hushagyó kedden. Ilyenkor mindig bablevest fősztek, meg fánkot sütöttek, mer hust azt nem vót szabad.

Ekkor két fijatál, egy lány, meg egy legény fölötözött álaroba úgy, hogy a lány legénynek, a legény meg lánynak, asztánn járták a házakat, danutak meg táncutak.

Nagypéntekenn minden fijatál lány kiment a folyóra, vagy egy jó nagy kánnába hoztak fő vizet, hogy abba megrosakoggyanak, mer a babona szerint akkor lettek szépek.

Husvétkor locsuni szoktak a legények, de nem ám kölnivel, hanem egy nagy vödör vízzel.

Hetedik beszélgetés arról, hogy hogyan került Kőröshegyre.....

Téleln akkor otthon vótam, de márciusba meginn eekeritem otthonrul. A barátnóm ajánlotta ezt a helet is, hogy a kőröshegyi református papnak férhóment a szógállója, asztánn ahhelett köllene valaki. Nem akartam együmmi, mer még sohase szógátam református helenn. Meg fétem is, hogy majd nem engennek ezek ee a templomba. De azér mégis együttem.

Apám befogott a kocsiba, főpakutam a kis batyumat, asztánn együttem ide Kőröshegyre.

Itt a papné nagyonn kedvessen fogadott. Megmutatta, hogy hová pakuhatom a cuccomat. Vót egy tulipányos láda, az lett az enyimé. Aki később az uram lett, ajis ott vót kocsis. Ahogyann később eemeséte, megkérdeszték tüle:

- Láttad, most gyütt meg ez ujj vászoncseléd?!

Papád meg aszorta:

- Még nem láttam, de mingyá megnézem. Viszek be vizet a konyhába!

A papné asztánn bemutatatta nekem, hogy ez a kocsis, de csak beszélgetni lehet ém vele. Én meg végignéztem rajta, asztánn még meg is kérdesztem, hogy mit féttik tülem ezt a kálomista gyereket.

De a "kálomista" gyerek mingyá szót a papnénak,

hogy engedjen ee vele, a március 15-i ünnepélyre, mer még nem tudom, hogy merre köll menni, meg nem is ismerek semmit. Eementem, csinássan fölötöttem, itt a szobornál vót az ünnepély. De nekem egyáltalán nem teccett, még most se.

Kocsis vót, má montam, asztánn én mindig szoktam neki ami enivalót, mer nekem annyit attak, hogy nem tuttam megenni, eemmeg jó nagydarab ember vót, sokat meg tudott enni. Eocer amikor húsztam a vizet, má meggin végignéztem rajta, asztánn meginn azt gondotam, hogy mit féttek éntülem azt a kálomista gyereket, mikor nem is szép, meg még kálomista is! Asztánn akkor még nem nagyonn vót olyan, hogy más vallásuhol mentek vóna hozzá, vagy azt vettek vóna ee.

Hát asztánn addig-addig kedveskedett nekem ez a kocsis, hogy a végim mégis megteccett. Minden vasárnap visszagyütt értem, asztánn mindig eementünk sétáni.

Elis határoztuk asztat mink, hogy összeházagosdunk, de az urannak az anyja azt monta:

- Ha akkora aranybul lenne, mind ez a Kőröshegy, akkor se köllene nekem!

Én meg akkor nagyonn megmérgezettem, hogy mér, hát nem vagyok én olyan, mind ő. Foktam magamat, asztánn főmentem Pestre. Oda is irt mindig nekem, hogy gyűjjek vissza, mer má beleeggyezik az anyja.

Ott Pesten nagyon jó helyem vót, zsidókhól ke-
rületem, de nagyon szerettek. Mindig aszonta az asz-
szony, hogy ne mennek hozzá olyan emberhöl, akinek
nem akar az anyja, mer még sok bajjom lesz az élet-
be. Igaza is lett szegénynek! Én meg ugy vótam, hogy
elis gyüttem vóna, meg nem is. Asztánn ennyira irogá-
ta, hogy nem lesz semmi probléma, csak gyűjkek, hogy
végül is eegyüttem.

De amikor vissza gyüttem, má megim nem akarta
engemi. Nagy viták vótak a hit mijatt is, mer én ka-
talikus vótam, az meg református. Nem akartak ezek se
engenni, de édesanyámék se. Mikor ezek itt Kőröshe-
gyen beleegyeztek, akkor édesanyámék gonduták meg
magukat. Mink is nagy katalikusok vótunk otthon, a sz-
tánn nem akartuk a hitünket kicseréni.

Hát asztánn nagy nehezenn beleegyeztek, de akkor
meg ugy, hogy én áttérek a református hitre. A papók-
ná szógátam, az megkonfirmát, mer akkor csak ugy le-
hetett, asztánn összekerütünk.

Nyolcadik beszélgetés: arról, hogy
hogyan ment férjhez, és milyen lett
az anyósa

Az esküvőnk Endréden vót, de nagy nászszal gyűtünk ide Kőröshegyre. A nász, az olyan vót, hogy kocsi-ra ütették a násznépet, kisallangoszták a kocsi-t, asztánn ugy vonutak végig a falukonn. Itt Kőröshegyenn vót a lakodalom. Jó lakodalom vót, de az anyós má akkor éjjel se szót hozzám egy árva szót se.

Hát itt egy olyan házba kerütem, hogy hármam, vagyis három család lakott egy házba, árendába, most albérletnek mongyák. Nagyom rossz vót, mer mink lak-tunk középen, asztánn a szomszédok mindent láttak, mindent hallottak. Etelett má három-négy nap is, de az anyós csak nem szót hozzám egy szót se. Én asztánn szépen megszólítottam:

- Édesanyám, hát mér nem szóll énhozzám egy szót se? Maguknáá ez a szokás?

Erre asztánn nagy mérgessen azt felete:

- Gyászba van a szivem, mer te letté a menyem!

Én asztánn nagyom eszomorottam, hogy mér nem szeret ez az asszony éngemet, iszen nem vagyok én olyan, akit valamiér is szégyini köllene. Két hétre rá asztánn aszontam az uramnak:

- Te Lajos, ee kőne menni Endrédre, eehozni a butoromat, meg ami staférungot összegyűjtöttem!

Elis mentünk másnap reggee kocgiva, kapott egy szabadnapot a papéktul. Hát eehoztuk a sok staférungot, meg a butort, meg pénzt is adott édesanyám.

- Bőzsi, sokszor eevettük a pénzedet, de most itt van ez a bika ára, ebbül vegyél magádnak ami ippen köll - monta édesanyám.

Hát hazahoztuk, de ez a vénasszony, csak a szekrénynek adott helet, a többit fő köllött virni a pallára. A pénzt, amit édesanyám adott, eeugtam a szekrénybe a ruhák alá. Tudott róla az anyósom is, elis ujságuta a faluba:

- Van ém ennek a ronda eselédformának mindene. Most is butort hozott, staférungot, meg még egy bika árát is nekiatták otthun. De én nem tehetek róla, nem tudom szeretni.

Én eszt oman tudom, hogy az eggyik szomszédasszonnyal jóba vótam, asztám az monta meg nekem. Eemonta egy gazdag parasztnak is, hogy mennyi mindent kaptam, még pénzt is. Eccer asztám egyedül vótam otthun, akkor odagyütt, hogy aggyam neki külön a pénzt, mer mit tudom én, valamit akarnak venni. Két hét mulva megaggya. Odaattam neki, mer rendes embernek nézett ki. Monta, hogy kiggyen ee az urnat, asztám egy demizson

bort is ad.

Hát letellett a két hét, a sztánn talákosztam
avval az emberrel, aki megkérdeszte:

- Na fíjatalasszony, megkapta a pénzt, köszönnyük,
hog^y ki^segített bennünket a bajbul!

- Nem kaptam én meg, hát kinek atta!

- Odaattam az anyósának!

Hát hazamentem, nem vót otthon senki, kivettem a pénzt,
asztánn visszatettem oda, ahun eddig vót. Gyütt ám ha-
za az anyósom, nagy dírral-durral, mer talákoszt av-
val az emberrel, az meg szót neki, hogy aggya vissza a
pénzemet. Megijett, mer nem taláta ott ahun vót, asz-
tánn aszonta:

- Atya isten, eveszett a pénzed!

Én meg montam neki, hogy nem veszett az ee, csak én
visszavettem, mer az az én pénzem. Hu erre asztánn ki-
tört a világháboru, mer aszonta, hogy itt minden pénz
közös. Én meg montam neki, hogy ez nem közös pénz, mer
eszt a én édesanyám atta. Erre nekemgyütt, asztánn meg-
tépett, de a pénzt azért nem attam neki vissza.

Vasárnap mindig templomba köllött menni, csak az
maratt otthon, aki főzött. Az anyósom szokott főzni, asz-
tánn mire gyüttünk haza, má ki vót téve az ablakba egy
degskára a lokváros bukta. Odaament mindenik sorba, hogy
vegyen belüle, de mire én odaértem akkorra mindig aszon-
ta:

-- Majd nem marad jóra!

Eszt azért mondta, hogy én má ne vegyek belőle, pedig avval az egy buktával nem nagyon lett volna szegényebb. Ilyenkor asztánn csak magamba mérgelettem, hogy nem akar szeretni az anyós, pedig én soha se bántottam. De gondutam, eccer majd beilleszkedek közéjük.

Megszületett az első gyerek, a Lajos. Még egészen kicsi volt, amikor volt itt a faluba egy ház eladó. Montam az urannak:

- Meg kéne venni eszt a jó házat Lajos. Az én pénzemet belefűzetnék, asztánn a többit meg majd törlesztenék!

Hát bele is egyezett volna, de az a drága jó anyja beszügezta neki, hogy úgy vegyen csak házat, ha ők is odagyűhetnek lakni. Én meg kiátam a magam igazán mellett, de rá is fűzettem. Nekem gyűtt az anyós, asztánn jól elagyt a sórófával. Keservessen sirtam, asztánn ehatároztam, hogy mágnap reggee emegyek haza, de má aznap eementem a kis pólyásgyerekekkel a karomonn, gyalog, hat kilométert.

Hazaértem, édesanyám megvigasztat, de mágnap reggee aszonta:

- Ötözz fő lányom, asztánn visszakisérlek. Sokam vagyunk itthon, nem tudunk téged is másodmagaddal befo-

ganni.

Igy asztánn visszamentem, de az anyósom se fogadott ám be. A szomszédba üdögtem, ott attak enni, amig az uram haza nem gyött. Akkor asztánn abbamaratt a veszekedés, de meginn sokáig nem szót hoztam. Nagyonn rossz vót ez a ház, eementünk az urammal a szüléjjékhöl, hogy aggyanak egy kis telket, hogy oda épithessünk. Assonták, hogy annak, de csak ugy, hogy a két gyerek nevire, mer az urannak van egy huga is.

Kilencedik beszélgetés: arról, hogy
dolgozni ment

Itt asztánn füléptkesztünk, de az anyóstul
csak nem szabadutunk meg, annyibul csak, hogy nem
egy helen aluttunk.

Innen asztánn eementünk dógózni a csemetekerbe,
a sógornómmel. Én talánn egy hétig dógosztam ott,
amikor monták, hogy itt nem messzi lakik az erdész,
ahol köllene egy asszony, aki takaritt. Ott asztánn
egy kicsimyel jobb lett a sorom. Nagyon szere ttek
ezek az erdészek, meg sajnátak is, hogy otthun ilyen
rossz sorom van. Nagyon sovány vótam, 17 kilót fogy-
tam, miuta Kőröshegyre kerütem. Mikor reggee mentem
hozzájuk, má várt az asztalonn a tejeskávé, meg min-
den jóbul attak. Vót egy gimnázista lányuk, ajis min-
dig eebeszegetett velem. Még egy jó vót ezenn a he-
lenn. Az, hogy sok vendég szokott gyünni hozzájuk,
asztánn azok mindig attak ekkis borraivalót. Eszt asz-
tán nem vittem haza, hanem a kislányrak a fióktyába
szoktam rakogatni. Mer amit kerestem, arrul minden-
nap le köllött számunom az anyósnak.

Közeledett a kőröshegyi vásár naptya. Én előtte
este hazahoztam a kis férerakott pénzenet, hogy majd
veszek rajta valamit. Bedugaszutam a dunyhába, ugy,

hogy csak az uram tudott róla. De ez má ulyan vót, mintha az annya is tutta vóna, de eszt csak később vettem észre.

Vasárnap reggee eementünk a templomba, utánna meg készülöttünk a vásárba. Émmeg montam az anyós-nak, hogy hát aggyon nekem ekkis pénzt, hogy tuggyak valamit venni. Erre pontosan eemonta nekem, hogy hun mennyi pénzem van vegyem csak elő asztat, asztánn vágájjak belüle. Hát jó van, ee is kötöttem.

Hanem a legnagyobb bajj ott kezdődött, hogy eeszakatt a cipóm tapa. Montam, hogy aggyon pénzt, hadd vehessek másikat. Aszonta erre:

- Mit gondusz, talánn mindenki neked cipőre keres, mi ?

Nagyonn mérges lettem, asztánn aszt kívántam, hogy a Mariska cipőjjinek is gyűjjön le a tapa, akkor asztánn kapnánk másikat.

Hát mit adott az isten! Másnapra jó esős időt. Nagyonn megázott a sógornóm, asztánn így csipa viz lett a cipőjje is. Főtették a spórheltra száronni, ott meg kiégett a tapa. Én meg ugymegöríttem neki, hogy eenevettem magamat. Hu asztánn rámförmett mingyá:

- Hát te még ennek is örüsz?

- Persze, hogy örüllök, így legalább remcsak nekem rongyák, hogy eeszaggattam a cipómet!

Hu erre asztám meginn begurut az anyós, asztánn jól elagyabugyát.

Másnap reggee mentem dógozni, mezétláb, mer cipóm az nem lett. Ott asztám nagyonn megsajnátk, hogy ilyen rosszul bántak velem, asztám mingyá monták, hogy maraggyak ott.

Ottmaratten egyg hétig, igaz, hogy vót egyg kisfijam, de az anyyira nem vót hozzámszokva, mindha nem is az enyim lett vóna. Mer otthun ugy szoktattak, hogy:

- Menny, gyün apád, gyün a nénéd!

De aszt esse monták, hogy menny anyád elé. Aszonta az asszony, hogy csak maraggyak nyugottann, asztán majd ha hijányul az uram, akkor eegyün énértem. Asztánn ahogyann letellett a hót, gyütt is az uram vásárnap délutánn értem.

- Mindenkinék hozzák a behivót, te meg haza se gyüssz egész hétenn? - monta.

- Minek mennyek haza, mikor anyád mindig üt-ver, te meg nem vécc meg?!

Hát azér mégis hazamentem, az anyós meginn nem szót hozzám hetekig. Gondullem, hogy meg vót neki mondva, meg azér bántotta is, hogy megtutták a faluba, hogy ilyen.

A Lajcsi fijam, az nem nagyonn örít nekem, mer mindig az vót benne, hogy én vagyok a rossz. Asztánn

az asszonyom megígérte, hogy majd mindig ad valami édességet, aztán hozzászokik a gyerek. Ugy is lett, a sok édességér mindig együtt élém.

Három évre rá megszületett az anyukád. Ennek a nevelését aztán má nem bírtam senkire, mer nem akartam úgy járni vele, mind a fűvel.

Az erdészek, ahun dógoztam, esementek innem, mer férhő ment a lányuk. Hitak, hogy mennyek ee velük, a kislányt is vigyem, mer ugyis csak az szeret engemet. De én nem tudtam itthanni a másik kisgyereket se, mer hát az is csak az enyim vót. Esztán egy darabig nem jártam dógozni, mer meg köllött mitterni a gyomrommal, aztán csak othun dógozgattam.

Az vót a nagy bajj, hogy az uram nagyon függött az anyától, aztán, ha az beszigerát neki valamit, nemigen haggotott ram.

Tizedik beszélgetés: arról, hogy megint a régi helyén szolgált, a református papéknál

Később aztán, amikor megint jobban vótam, bejártam dőgozni, de csak ide a református papékhól. Én mostam, vasaatam náluk, meg főzni is szoktam. A papné aztán eccer eement valahová, akkor tejjessenn én vezettem a háztartást. Vót itt is egy kellemetlen emlékem. Betünt a papnak eccer 50 pengőjje, aztán gyütt oda mihozzánk, keresett engemet. Az anyósom sose szokott véddeni, de amikor megmonta a pap, hogy rám gyanakszik, akkor azt mondta:

- Idehagasson, én nem szeretem a menyemet, de, hogy azt a pénzt nem az vitte ee, az eccer biztos, mer az illyent nem csináll!

Hát aztán amikor engem megtalált, akkor is mondta, hogy én rám gyanakszik, mer csak énnekem van kucsom a lakáshol, vagyis a parókijáhol. Énnekem nagyon rosszul esett, hogy illyent föltételez rólam, mikor én soha egy fillért se vettem ee a másébul.

De aztán hamarossann kiderült az igazság. A pap másnap ment valahová, aztán két gyerek odakijabát neki:

- Tiszteletes ur, nem mi loptuk ám ee, az ötven pengőt?!

Na hama nyakomcsipték őket, asztánn eemonták, hogy hunnann tutták meg a pénz helit.

A parókiával szembe vót két nagy gesztenyefa, arra másztak föl, asztánn megnézték, hogy hová tette a sekrestyébül kihozott pénzt. Utánna meg azt, hogy hová tette a pénzt, amikor eement a borbéhol.

Ezutánn én nem akartam visszamenni, mer ugy éreztem, hogy nincs má értelme, ha ennyire nem bízik bennem a tiszteletes ur se. De addig könyörgött, mig asztánn visszamentem. Mindig jóba vótunk velük.

A háboru alatt, amikor eementek, akkor is az uram vitte ee őket kocsiival. Én meg ittmarattam a két kicsiny gyerekkel, meg az anyósommal.

Tizenegyedik beszélgetés: arról, hogy a gyerekeknek már jobb soruk volt, mint neki, és mennyire félték egyedül.....

As én gyerekejim, ha szegények vótunk is, má nem ugy étek, mind mink otthun. Mindenki külön egybe alutt, nem mind mink, hogy még a ládánn is aluttunk.

Igyekestem nekik mindent megvenni amit csak tuftam, mer nem akartam, hogy ulyan sorsuk legyen, mind nekünk vót. Mikor az uram oevitte a papékat, akkor nagyom féttünk, mer a katonák nagyom bántották a fíjatalasszonyokat. Mindig eebujtunk valahová, vót ulyan, hogy a kukorica csutájja között virattunk meg. Akkor is szerettem meséni, vót egy mese, amit szerettek a gyerekejim.

Vót eccer, hol nem vót, vót eccer egy kisfíju, akit Pistikának hitak. Meghaat nekíjje koránn az édesamnya, az aptya meg megnóssít utánna. A mustohaannyátul lett egy kistestvérgye, a Mariska. Híjába szerették a gyerekek egymást, a mustoha mindig azonn túrte a fejit, hogy a Pistikát hogyann tehetné el az uttyából.

Eccer asztánn bekítte a Pistikát a kamurába lisztér. A kisgyerek, aki kotorászott a láda ajján,

a mostohájja a fejire csapta a ládát úgy, hogy az a kigyerek nyakát rögtönn levágta. Bevitte, levest főzött belüle, asztámn eevitte az urának ebédre. Szegény ember, nem tudta, hogy mit eszik. Este a Mariska összeszette a csontokat, asztámn kitétte az ablakba száronni. Hát mi történt vele reggeere? Lett belüle egy nagyon szép aranymadár. Ez a gyönyörű aranymadár, gyönyörű hangon éneklni kezdett:

- Megölt anyám, megevett apám, kistestvérem
Mariskám, összeszette csontocskám, kitétte
az ablakba, reggeere aranymadárrá változtam.

Az édesaptya szemibül kigyűttek a könnyek, amikor ezt meghallotta, de nem vót mit tenni.

Beröpüt a kismadár egy aranyóráshol, asztámn eekozdett ott is éneklni:

- Megölt anyám, megevett apám, kistestvérem
Mariskám, összeszette csontocskám, kitétte
az ablakba, reggeere aranymadárrá változtam.

Az aranyórásnak annyira megteccet ez a nóta, hogy aszt monta az aranymadárnak:

- Énekid ee nekem mégeccer kismadár, adok érte
egy szép aranyórást.

Eli énekite, asztámn kapott érte egy olyan szép aranyórást, hogy az csuda. Hazaröpüt a kismadár, odaadta a kishugának, akit énekszóval csalogatott elő.

Másnap a madár, egy suszter ablakára röpült. Elénekte ott is a nótát, de nagyon megteccet a suszternek is, meg is kérte, a kismadarat, hogy énekijje ee neki még egyszer, akkor aztám ad érte egy szép fekete cipőt, de a legjobb fajtából ám.

- Megült anyám, megevett apám, kistestvérem
Mariskám, összeszette csontocskám, kitette az ablakba, reggeere aranyadárrá változtam,

adta a kismadár. Kapott is érte egy pár fekete cipőt, azt meg hazavitte az édesaptyának. Nagyon örült neki az is, mer ilyen szép cipője még nem vót sohasé.

Harmadnap regge a kismadár eerröpült a molnárhoz. Annak is elénekte ezt a nótát, aztám annyira megteccett neki, hogy még a könny is kibuggyant a szeméből. Megkérte a kismadarat, hogy énekijje ee neki még egyszer, ad érte egy malomkűjet.

- Megült anyám, megevett apám, kistestvérem
Mariskám, összeszette csontocskám, kitette az ablakba, reggeere aranyadárrá változtam.
Adott is neki a molnár, egy akkora malomkűjet, hogy szegény madár megérte hazavinni.

Otthon a mustoha má nagyba készülődött, hogy most aztám má ő kap valamit. Ki is ment mingyá az eső énekhangra, de rá is fizetett. Ahogyam kilépett, az

aranymadárka a fejire dobta a nagyküjet úgy, hogy
rögtönn meghaat. Vót nagy öröm a házná, hogy megsza-
badutak a gonosz mustohátul.

Hát még akkor mennyire örütek, amikor az arany-
madár visszaváltozott Pistikává. Azóta is boldogann
ének, ha meg nem haatak, ott az óperenciás tengerem
is tul.

Igy vót ez a mese.

Tizenkettedik beszélgetés: arról, hogy
végre megjött az ura, és egy kicsit jobb
soruk lett

Április 4-én asztánn végre meggyűtt az uram, így
meginn egy kicsit jobb sorunk lett, ujj életet kesz-
tünk. Vettünk egy lovat, igaz, hogy elég rossz vót,
de azért lehetett vele dőgozni. De má az elejinn jó rá-
fizettünk, mer mikor mentünk ki a földre dőgozni, a kis-
gyerek fogta a gyepűt, gyűtt valami autó, a lovak meg-
ijettek, asztánn beleburutunk az árokba. Én estem leg-
bellül, asztánn ugy rám a kislány. Szegény aszonta még
utánna is: - Anyu, röptünk, mind a gólya!

Énnekem asztánn eestörött a csigolám, meg a vállom.
A csigolatörést nem tutták akkor még megállapítani se,
de a vállomat aszt meggyógyították.

Ekkor asztánn ajákozott egy ház eladásra, mink
meg kaptunk az alkalmonn, eementünk oda lakni. Nagyonn
örütem neki, hogy végre megszabaduhatunk az anyóstul,
aki még mindig nem békít ki velem.

Munkátunk földet harmaggyából. Kezdett teremni a
szüllőnk, asztánn a bornak má akkor is jó ára vót, nem
csak most. Ez a ház nem vót egészen a mienké, ippen
ez is vót a bajj, mer ki köllött belüle költöznünk. Be-
fizettünk egy másikra, de mikorra odaköltöztünk vóna,
meggondták, asztánn mégse atták ee.

Na akkor meginn visszakerültünk az anyóshol, megkezdődött a harag meginn.

Az uram, meg a Lajcsi a SZOT-kerbe jártak dógozni, mink a kislánnyal otthon dógozgattunk.

Tizenharmadik beszélgetés: arról, hogy néha jó is tud lenni a rossz anyós, és mennyi beszolgáltatás volt a Rákosi-rendszerben...

Építettünk egy pincét, de amig épüt, addig az énhozzám egy szót se szót, nehogy valamit is segíteni köjjön neki. De amikor eekészüt a pincénk, eszibe gyutott, hátha neki is szüksége lesz rájja, akkor eccerre megeerett a nyeve.

Vótak otthon birkájink, asztánn amikor a juhász hajtott, mindig kijabát nekem:

- Te, gyümek a birkák!

Mer az én nevemet sose monta ki, mindig gyászut a szive énmijattam. De érdekes vót, mer azok a birkák nyáronn is gyüttek, de akkor sohase szót nekem. Megmérgettem, asztánn aszontam neki:

- Idefigyejjen anyám, azok a birkák nyáronn is gyüttek, de akkor sose szót a drága menyinek, hogy gyümek, most hogyann, hogy ilyen figyelmes lett velem szembe!?

Nem szót rá semmit, de nem is haragudott meg, mer köllött neki a pince.

Akkor má közeledett a szüret, asztánn oda is gyütt az én drága anyósom sírval, hogy:

- Engedgyétek betenni eszt a kis bort a pincébe, mer elengedem folyni arra benek!

Má eefelegtette, hogy ezelőtt két héttel aszonta nekem:

- Némujjak meg, mind nagycsütörtökön a harangok, ha még eccer szöllek hozzád, vagy átlépem a kiszöpdöt!

Beengettük nekijje tenni, mer akármilyen vót, meg akármennyire nem is szerettem, mégis csak az uramnak az annya vót.

A Rákosi-rendszerbe asztánn eevettek mindenünket. Annyi vót a beszógátatás, hogy megéttük számbavenni aszt. Be köllött szógátatni egy hizott disznót, 70 kiló marhahúst. Eszt mindig ugy szokták csinálni, hogy három-négy paraszt összeát, esztánn együtt attak le egy marhát. 600 négyzögöl szöllónk vót, ebbül köllött beanni 2 hektó bort. Köllött még beanni 12 kiló éllő baromfit, meg 15 kiló hizott baromfit is, 10 kiló tojást, hát abba ugy 20-21 darab ment bele, kilónként.

De ez, még nem minden. Hat hód fődrül 20 mázsa terményt. Ezenkívül a lovak utám pénzbe 2000, a föld utám

meg 3000 forintot. Nagyon ronda dolog vót ez, mikor csak egy hizójjá vót a szegényembernek, asztánn aszt is eevették tőle. Na meg olyan is megtörtént nem is eccer, hogy még a pallást is le köllött söpörni, olyan kevés termény termett. Ilyenkor asztánn, hogy a családnak maratt, vagy nem, az nem számított.

Ötvenhatba az ellenforradalommal asztánn lekerít Rákosi a nagy posztyából, jobb sorunk lett utánna.

Az én lányom ebbe az évbe ment férhöl egy földműves gyerekhöl. Szép csinos gyerek vót az apád, de én nem akartam, hogy odajárgyon, mer gondutam, hogy ellemzik majd otthun. Nem azért ám, mer azok ebbe az időbe gazdagabbak vótak, mind mink, hanem valamikor több vót nekik, asztánn még bennük vót az égi főfogás. El-lenezték is, de azért összekerütek, iszen tudó, jó házasság lett belüle. Ott is az öreg mama vót a legnagyobb franc, mer az mindig aszonta:

- Kerítés mellé, jó ha van támodék!

Ugy értette, hogy jobb lett vóna, ha egy gazdagabb lányt vett vóna el apád. Meg az is mindig bajja vót, hogy nem az időssebb nősit elősször. Aszonta, hogy meg köllött vóna apádnak várni, amig az megnősüll. /na-iszem még májig is várhatná, még most is aggastyán/
Akkor a bátyád má Pestre kerüt, a Csógyárba dógozott má akkor is. Oda is nősit meg asztánn.

Tízemegyedik beszélgetés: arról, hogy
megalakult a termelőszövetkezet.....

Ötvenkilencbe asztánn megalakult Kőröshegyen is
a termelőszövetkezet. Mink úgy keverettünk bele, hogy
a papád a falu véginn vágta a fát a Lajos bátyáddal,
mikor eccer szabacsságon vót itthun, asztánn odament
hozzájuk a téesz elnök, assonta:

- Lajos bácsi, ájjon be a téeszbe, meglássa,
hogy jobb lesz maguknak!

Nem vót villany még minálunk a Borkutba, asztánn
ígérte, hogy bevezetik akkor a villanyt, ha jelentke-
zünk. Asztán akkor lehet rádiót venni, meg nem köll
avval a bűdös petróval pisálakulni többet. Addig-addig
beszét nekijje, mig ott mingyá a falu véginn, az au-
tóra díve aláírta, hogy jelentkezik a téecssébe. Asz-
tánn amikor a szomszédunkba vót, annyit ígért, hogy
fánkkal, meg borral kínálhatták.

Mink meg úgy vótunk /eemondom, mert ez az igazság/,
hogy vót a szomszédunkba egy szegény ember, asztánn
rábeszétük azt is, hogy ájjon be, ne csak mi legyünk
benn. Tudod, mink úgy vótunk, hogy a villanyér minden-
ki vállalta, hogy beáll. Minálunk is ketten beiratkoz-
tunk.

Másnap vagy harmadnap asztánn gyűttek is az embe-

rek a helet megmérni, hogy hová tegyék az oszlopokat. Egy hónap multva má el is készült az egész!

A faluba elejinte okutak beanninket, hogy a vilányér beátunk, de asztán március elejinn hivatalosan is megalakult a termelőszövetkezet.

Először sok probléma vót, mer nehéz vót aszt a sok embert összefogni, de asztánn csak heere veróttak.

Tizenötödik beszélgetés: arról, hogy alakult a sorsuk, és hogyan élnek most.....

A papád később asztánn egyre bolondabb lett, mer sohase tulta, hogy mennyi ölég a borbul. Asztánn amikor az a drága jó édesannya főhuszta, akkor mindig engem támottak.

Ott a Borkutba esténkén az vót a szórakozásunk, hogy átgyűttek a szomszédok, asztánn kártyáztunk meg beszélgettünk. Te nagyon szeretted minálunk alunni, mer mindig megétem neked. Te is a "Se karfájja, de deszkájja..."-t szeretted legjobban.

Ti vettetek egy régi házat, hogy majd annak a helire épűtök később, ha összegyűn a pénz. Pár év multva asztánn erre is sor került. Mikor építkezettetek, akkor nyáron minálunk laktatok. Tudom, az is olyan rosszul gyűtt ki, mer az apud akkor vót éppen beteg.

Utánna én is nagyon beteges lettem, mer megmítűttek a gyomrommal ugy, hogy evettek belüle egy darabot. Igy asztánn még kevesebbet tuttam enni, mer hát kisebb lett a gyomrom.

Montam, hogy az uram is egyre jobbann kikészített idegileg, asztánn monták anyudék, hogy költözünk ide tihozzátok. Én nagyon szeretek itt lenni, hát még ha öregapád nem piszkána annyit, akkor milyen kellemes lenne. Ekkor a Borkutba asztánn szittak ám bennünket, főképpen engemet. De mikor régebben montam nekik, hogy engedgyenek oda egy szobát építtetni, akkor asztának, hogy nem lehet, mer az övéké az. De mikor együttünk mégse teccett nekik. Biztatták is sokszor öregapádat, hogy mennyen vissza hozzájuk. Mindig selibeszéllik a buta fejit, hogy itt tinektek dógozik, pedig mi köll má egygy ulyan öregembernek. Montam is sokszor, hogy visszamegy, de amikor montam neki, hogy csak mennyen, akkor mindig meghátrát. Most is gyöngé a szive, de azért csak iszik, éntülem meg még a levegőt is irigyli.

Hát mintá idegyüttünk, azuta bizony jól eement az idő. Én meg vagyok ölégedve a mostani sor'sommal, mer asziszem sose étem ilyen jól, mind most, de a papád az nincs ám, nem tudom annak mi a jó.

-Regényt lehetne írni az életibül mama!-szoktátok mondogatni. Most te megírtad!